

**«ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΕΥΦΗΜΟΥ ΜΝΕΙΑΣ»
ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ
ΠΕΡΓΑΜΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΗΝ ΖΗΖΙΟΥΛΑΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ
ΓΛΑΣΚΩΒΗΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ**

ΥΠΟ
ΧΡΙΣΤΟΥ Θ. ΚΡΙΚΩΝΗ

**«ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΕΥΦΗΜΟΥ ΜΝΕΙΑΣ»
ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ
ΠΕΡΓΑΜΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΗΝ ΖΗΖΙΟΥΛΑΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ
ΓΛΑΣΚΩΒΗΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ***

ΥΠΟ
ΧΡΙΣΤΟΥ Θ. ΚΡΙΚΩΝΗ
Καθηγητοῦ Α.Π.Θ.

Ἡ ἀνάθεσις εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ ἐντιμολογιωτάτου κ. Ἰω. Παπαμιχαλάκη, Ἄρχοντας Μ. ὑπομνηματογράφου καὶ προέδρου τῆς Ἀδελφότητος Ὀφφικιάλων τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας «Παμμακάριστος», τῆς «ἐκφράσεως *Εὐφήμου μνείας*» εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἰωάννην Δ. Ζηζιούλαν, Ἀρχιερέα τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, καθηγητὴν τῶν Πανεπιστημίων Γλασκώβης καὶ Θεσσαλονίκης, Ἀντιπρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ μάλιστα, παρουσία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ἐξαιρετικὴν τιμὴν, ὑπερβαίνουσαν τὰς πενιχρὰς μου δυνάμεις, δεδομένου ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῶ εἰς μίαν ὄλως ἐξέχουσαν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν προσωπικότητα ὡς εἶναι ὁ

* Γενομένη κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὴν Μ. Αἵθουσαν Τελετῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, παρουσία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ πλήθους κόσμου, πρὸς τιμὴν τῶν Ἱεραρχῶν συγγραφέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὀργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ὀφφικιάλων «Παναγία ἡ Παμμακάριστος», τὴν 11ην Μαΐου 2001.

τιμώμενος άγιος Περγάμου. Διά τούτο όμολογώ, ότι αισθάνομαι δέος ένώπιον του έγγειρήματος τούτου, φοβούμενος μήπως δι' όσων έν συντομία έκθέσω, άδικήσω τόν τιμώμενον και δέν κατορθώσω νά παρουσιάσω αύτόν όπως έν τοίς πράγμασιν είναι.

Κατά τόν βιογράφον του Άγίου Νικοδήμου του Άγιορείτου, «ούτε δίκαιον ούτε συμφέρον κρίνεται, ό φωτοειδής βίος τών άγαθών άνδρών νά κρύπτεται... Δίκαιον δέν είναι, διότι ό κυρίως και καθ' αύτό μισθός και πληρωμή της άρετης, δέν είναι μάταια χρήματα, άλλ' εύφημία και έπαινος: "μισθός άρετης έπαινος" ειπεν εις παλαιός σοφός. "Όθεν, εκ της σωπής συμβαίνει νά άδικώνται οι έν άρεταίς εκλάμπαντες άποστερούμενοι του μισθού τους, ό όποίος είναι οι έπαινοι και έν ταυτώ εκ της αύτης σωπής τών επαίνων, τό κοινόν της Έκκλησίας ζημιούται τά μέγιστα. Διότι, τά καλά κηρυττόμενα, φημιζόμενα και εκθειαζόμενα θερμαίνουσι τας ψυχάς τών άκουόντων και διεγείρουσι αυτούς εις ιδικήν τους μίμησιν, ως παραδείγματα έπαινετά και άξια μίμησης, ή όποία μίμησις εκ της σωπής όμολογουμένως δέν γίνεται»¹.

Κατόπιν τούτων, Παναγιώτατε, θεωρούμεν ότι επιβάλλεται νά αναφερθώμεν ειδικώτερον εις τήν προσωπικότητα του Μητροπολίτου Περγάμου Ιωάννου Ζηζιούλα.

Ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης Ζηζιούλας έγεννήθη τό 1931 εις τό Καταφύγιον Κοζάνης άλλ' ένωρίς μετόκησε εις Κατερίνην. Αρχικώς έσπούδασε εις τήν Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εις τήν όποίαν εισήλθε τό 1949 πρώτος. Μετά διετίαν μετεγράφη εις τήν Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Άθηνών, από της όποίας και έλαβε (1955) τό πτυχίον της Θεολογίας με τόν βαθμόν «Λίαν καλώς». Τυχών ύποτροφίας παρά του Παγκοσμίου Συμβουλίου τών Έκκλησιών διηύρυνε τας σπουδάς του, φοιτήσας επί έξάμηνον κατά άκαδημαϊκόν έτος 1954-55, εις τήν Σχολήν Μεταπτυχιακών Σπουδών του Οίκουμενικού Ίνστιτούτου του Bossey εις Έλβετίαν. Έν συνεχεία έλαβε ύποτροφίαν του Πα-

1 *Εύθυμιόν μοναχού*, Πρωτότυπος βίος και πολιτεία του Άγίου Νικοδήμου του Άγιορείτου (1749-1809), έκδοθεις ύπό Σπ. Λαυριώτου, Γρηγ. Παλαμάς 4(1920) 636-637. Βλ. και *Χρ. Κρικιώνη*, Πατερικά Μελετήματα, τ. Β', Θεσσαλονίκη 2001, σ. 35-36. Και επίσης, του αυτού, «Άγιος Νικόδημος ό Άγιορείτης, βίος και συγγραφικόν έργον», έκδ. Άποστολική Διακονία, Άθήνα 2001, σ. 13-14.

νεπιστημίου τοῦ Harvard (H.P.A.) μέσῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἤρχισε μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αὐτό, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον τοῦ Μαγίστρου τῆς Ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας (S.T.M.) τὸ 1956. Ἐν συνεχείᾳ καὶ πάλιν ὡς ὑπότροφος τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου, ἔγινε δεκτὸς διὰ διδακτορικὰς σπουδὰς, ἐργασθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς πατρολογίας ἀειμνήστου πατρὸς Γεωργίου Φλορόφσκυ (G. Florovsky) διὰ τὴν συγγραφὴν διδακτορικῆς διατριβῆς μετὰ θέμα τὴν Χριστολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐκεῖ ἐπιφανῶν καθηγητῶν τοὺς ὁποίους παρηκολούθησε δέον νὰ μνημονευθοῦν, ἐκτὸς τοῦ π. Γ. Φλορόφσκυ, ὁ Tillix (φιλοσοφία) καὶ ὁ Γαῖγκερ (Φιλοσοφία καὶ πατερικὴ Γραμματεία). Συγχρόνως ἐτοίμασε διδακτορικὴν διατριβὴν διὰ τὴν θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν συνεχείᾳ, διετέλεσεν ἐπὶ τριετίαν (1960-63) Ἐταῖρος (Fellow) τοῦ ἐπιστημονικοῦ Ἰδρύματος - Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, Dumbarton Oaks.

Τὸ 1965 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διωρίσθη βοηθὸς παρὰ τῆ ἔδρα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ μετέιχε ἐνεργῶς εἰς τὸ θεολογικὸν ἔργον τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1966 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὑποβαλὼν διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας*», Ἀθῆναι 1965, λαβὼν τὸν βαθμὸν «ἀριστα». Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1966-67 διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν. Κατὰ τὴν τριετίαν 1968-70 ἀνέλαβε τὴν θέσιν τοῦ γραμματέως τοῦ Τμήματος Πίστεως καὶ Τάξεως τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς Γενεύην μετὰ εἰδικὴν εὐθύνην τὴν σύνταξιν προγραμμάτων θεολογικῶν μελετῶν.

α. **Ἐξελίξεις Ἀκαδημαϊκαί:** Εὐρυσκόμενος συνεχῶς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἀναπτύσσων ἀξιολογωτάτην δραστηριότητα ἔγινεν ἐνωρίτατα εὐφήμως γνωστὸς ὄχι μόνον εἰς τοὺς στενοὺς θεολογικοὺς κύκλους τῶν εἰδικῶν, ἀλλ' εἰς εὐρύτερους, ἀκαδημαϊκοὺς, πνευματικοὺς καὶ κοινωνικοὺς κύκλους γενικώτερον.

Ἡ ἀλματώδης καὶ γενικὴ ἀναγνώρισις του εἶχε ὡς λογικὴν συνέπειαν τὴν συμμετοχὴν του εἰς Διεθνή Ἐπιστημονικὰ Συνέδρια, τὴν πρόσ-

κλησίν του να διδάξει εἰς πολλά Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ὡς καὶ τιμητικὰς διακρίσεις ἀπὸ πολλά Πανεπιστήμια.

Οὕτω: α) Τὴν συμμετοχὴν του εἰς **Διεθνῆ Συνέδρια**, τὰ ὁποῖα ἀφ'εῶρων, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὰς σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Προχαλκηδονείων Ἐκκλησιῶν, τὰς ἀρχαίας Οἰκουμενικὰς Συνόδους, τὸ πρόβλημα τῆς αὐθεντίας τῆς Βίβλου, τὴν θ. Εὐχαριστίαν, τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Ἱερωσύνην κ.λπ.

Ἔλαβε μέρος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Γ.Σ. τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς τὴν Οὐψάλαν τῆς Σουηδίας (1968), εἰς Ναϊρόμπι τῆς Κένυας (1975), εἰς Vancouver (Βανκούβερ) τοῦ Καναδᾶ (1983) καὶ Καμπέρα τῆς Αὐστραλίας (1992). Ἀπὸ τοῦ 1975 εἶναι μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε. (1975-83) ὡς καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς Πίσσεως καὶ Τάξεως (1975).

β) **Προσλήψεις του ὡς καθηγητοῦ εἰς διάφορα Πανεπιστήμια ὅπως:**

1. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς *Γλασκώβης* ὡς Καθηγητοῦ τῆς Συστηματικῆς Θεολογίας (μονίμως).

2. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ *Ἐδμβούργου* (ἐπὶ τριετίαν 1970-73), ὅπου ἐδίδαξε Συστηματικὴν καὶ Ἱστορικὴν Θεολογίαν (*Ἱστορίαν Δογμάτων).

3. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ *Λονδίνου* ὡς μόνιμος ἐπισκέπτης Καθηγητῆς τῆς Συστηματικῆς Θεολογίας.

4. Εἰς τὸ Γρηγοριανὸν Πανεπιστήμιον τῆς *Ρώμης* (1984) ὡς ἐπισκέπτης Καθηγητῆς.

5. Εἰς τὸ King's College τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ *Λονδίνου* (1984) ὡς ἐπισκέπτης Καθηγητῆς.

6. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς *Γενεύης* (1985) ὡς ἐπισκέπτης Καθηγητῆς.

7. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ *Μονάχου*, ὡς ἐπισκέπτης Καθηγητῆς - μὴ δυνηθεὶς νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ.

Περιοδικῶς ἐδίδαξε καὶ εἰς τὰ ἑξῆς Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τοῦ ἑξωτερικοῦ:

1. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ρωσικὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ *Ἁγ. Βλαδμηῆρου Ν. Ὑόρκης* (1961-63) (ἐξέλιξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰ. ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς).

2. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ *Τιμίου*

Σταυροῦ Βοστώνης (1963-64), Κανονικὸν Δίκαιον καὶ Ἱστορίαν τῶν δύο πρώτων Χριστιανικῶν αἰώνων, ὡς καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν (Duke).

γ) **Διαλέξεις εἰς ξένα Πανεπιστήμια:** Εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητός του, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μεγάλον ἀριθμὸν ἐπιστημονικῶν συνεδρίων εἰς τὰ ὅποια ἔλαβε μέρος μὲ εἰδικὰς εἰσηγήσεις, ἔδωσε καὶ σειρὰν διαλέξεων, πάντοτε κατόπιν προσκλήσεων, εἰς τὰ ἑξῆς πανεπιστήμια: 1. Helsinki: Φινλανδίας (1969) - 2. Turku Φινλανδίας (1971) - 3. Στρασβούργου Γαλλίας (1971) - 4. Γενεύης Ἑλβετίας (1977) - 5. Louvain Βελγίου (1981) ὡς καὶ τῶν Ἰνστιτούτων καὶ Ἐπιστημονικῶν Κέντρων, ὅπως τὸ Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Bossey τῆς Ἑλβετίας (1968-1980 κατ' ἔτος) καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Bari Ἰταλίας (1982).

δ. **Τμητικαὶ Διακρίσεις:** Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης ἔτυχε ἐπίσης καὶ ἐξαιρετικῶν τμητικῶν ἀκαδημαϊκῶν διακρίσεων, ἀναγορευθεὶς εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα, 1. Τοῦ Καθολικοῦ Ἰνστιτούτου Παρισίων (1990) καὶ 2. Τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου (1991) 3. Τὸ 1973 ἐξελέγη τακτικὸν μέλος τῆς Διεθνoῦς Ἀκαδημίας Θρησκευτικῶν Ἐπιστημῶν τῶν Βρυξελλῶν (Académie Internationale des Sciences Religieuses) τοῦ Institut des Sciences Théoriques (classe des sciences sacrées). 4. Μεταξὺ τῶν ἄλλων δραστηριοτήτων του εἰς τὸν διεθνή ἐπιστημονικὸν (καὶ ἀκαδημαϊκόν) χῶρον, ἀποτελεῖ καὶ ἡ θέσις του ὡς μέλους τοῦ Συμβουλίου Διευθυντῶν τοῦ Διεθνoῦς θεολογικοῦ περιοδικοῦ Concilium (7γλωσσον ἀπὸ τὸ 1978-1986) 5. Ὡς μέλος τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου τοῦ περιοδικοῦ Cristiane-simonella storia τῆς Bologna (Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν διεθνoῦς κύρους στὸ θεολογικὸ χῶρο).

Ἐκλογή του εἰς Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Πάντα τοῦτα συνετέλεσαν εἰς τὴν διεθνή ἀναγνώρισιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κύρους του εἰς τὸν θεολογικὸν κόσμον μὲ ἄμεσον συνέπειαν εἰς τὰς 6-7-1983 ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θεσσαλονίκης, ἐκτιμῶν τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον του, τὴν θεολογικὴν προσφορὰν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὄλην προσωπικότητα, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν μετακαλέσῃ ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου Γλασκῶβης, ὅπου ἐδίδασκε ὡς Κα-

θηγητής, προκειμένου να ενισχύση τὸ Τμήμα μὲ ὄλην τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἕως τότε ἐπιστημονικὴν δραστηριότητά του. (Ἡ μετάκλησις Καθηγητοῦ ἦτο, καὶ εἶναι, ἕνας θεσμὸς προβλεπόμενος εἰς ἐξαιρετικὰς μόνον περιπτώσεις καὶ ἡ διάταξις αὐτὴ καὶ λόγω τῆς σοβαρότητός της ἐφηρμόζετο διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ δὴ εἰς τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας. Ἐπρόκειτο δηλ. περὶ θεσμοῦ προβλεπομένου δι' ὅλους ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις).

Καὶ ἡ πρότασις διὰ τὴν μετάκλησιν τοῦ κ. Ἰ. Ζηζιούλα ἐδικαιολογήθη μὲ τὴν εἰλικρινῆ διαπίστωσιν ὅτι «οὐδεὶς ἄλλος ... διαθέτει τὴν προβολὴν εἰς τὸν διεθνή θεολογικὸν κόσμον καὶ τὸ κῦρος ποῦ ἔχει ὁ κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας».

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑπογραφή τῆς μετακλήσεως «δηλώνει τὴν ἐκτίμησιν τὴν ὁποῖαν ἔχομεν πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον του, τὴν προσφορὰν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸ πρόσωπόν του· ὅλα αὐτὰ εἶναι διεθνῶς γνωστά». Ἐπὶ πλέον δὲ τούτων ἀνεφέρθη ὅτι «ὁ ὑπὸ μετάκλησιν συνάδελφος καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας ἀποτελεῖ πρῶτου μεγέθους θεολογικὴν δύναμιν καὶ εἶναι ἀνεγνωρισμένη ἡ θεολογικὴ δυνατότης της εἰς τὸν χῶρον τῆς Ὁρθοδοξίας ἀλλὰ καὶ διεθνῶς». «Ἡ παρουσία του στὸ Ποιμαντικὸ Τμήμα θὰ ἐνισχύση τὸν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα του, διότι πλὴν τῶν σπουδαίων ἐπιστημονικῶν του συμβολῶν, εἶναι τοποθετημένος ἐπὶ ὀρθῆς ἐκκλησιολογικῆς γραμμῆς, γι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖται ἄλλωστε ὑπὸ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς διαφόρους ἀποστολάς. Διὰ τῆς μετακλήσεώς του δὲν τιμᾶται μόνον ὁ ἴδιος ἀλλὰ τιμᾶται καὶ τὸ ἴδιο τὸ Τμήμα. Εἶναι μάλιστα βέβαιον ὅτι θὰ κινηθῆ θεολογικῶς καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς...». Ἐλέχθη ἀκόμη ὅτι ὑπάρχει «φόβος μήπως δὲν ἀποδεχθῆ τὴν προταθεῖσαν πρόσκλησιν καὶ ἀπολέση ἔτσι τὸ Τμήμα αὐτὴν τὴν Ὁρθόδοξον καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένην δύναμιν, διότι ὁ κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας εἶχε καὶ ἀλλαχόθεν δελεαστικὰς προτάσεις νὰ ἐργασθῆ καὶ νὰ διδάξῃ εἰς ξένα Πανεπιστήμια».

Καὶ ἔγινε τελικῶς δεκτὴ ἡ μετάκλησις διότι ὡς παρατηρήθη «πρόκειται γιὰ ἕναν κατὰ πάντα ἀξιόλογο θεολόγο, ἐρευνητὴ, πανεπιστημιακὸ διδάσκαλο καὶ ἐξαιρετὸ ἄνθρωπο».

Ὁμολογουμένως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ τιμωμένου διακρίνεται ἕνας εὐπαιδευτος, ἄριστα συγκροτημένος ἀλλὰ καὶ δυναμικὸς θεολόγος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀκαταμάχητον ἐπιχειρηματολογίαν ἐξεπροσώπευσε κατὰ

τρόπον ἄριστον καὶ μὲ ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα τὴν Ὁρθόδοξον θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ Ἐκκλησίαν καὶ ἀνέδειξε τὰς οἰκουμενικὰς διαστάσεις αὐτῆς, ἀναδειχθεὶς ὁ ἴδιος καὶ πάλιν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς κορυφαίας ἐπιστημονικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς προσωπικότητας τῆς Ὁρθόδοξου θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ Ἐκκλησίας.

Ἐκλογή του εἰς Ἀρχιερέα τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου: Ἡ ἐπιθυμία του ἦτο νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀκαδημαϊκὴν καὶ ἐπιστημονικὴν δραστηριότητά του, ὅμως «παιδιόθεν εἶχε τὴν κλίσιν τοῦ πρὸς τὴν ἱερωσύνην», παρὰ ταῦτα, ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος τῶν εὐθυνῶν τοῦ ὑπουργήματος τούτου ἀνέβαλε τὸ θέμα αὐτὸ δι' εὐθετώτερον χρόνον.

Οὕτως: α) Ὅταν τὸ 1971 ὁ ἀοίδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας τοῦ ἀνήγγειλε τὴ πρόθεσίν του νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν ἐκλογήν του ὡς ἱεράρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀναβληθῇ δι' ἀργότερον. β) Τὸ 1974 Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Δημητρίου τὸν ἐκάλεε γιὰ διαβουλεύσεις προκειμένου νὰ προβῇ τὸ Πατριαρχεῖον εἰς τὴν «ἄμεσον ἀνύψωσίν του εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα» κατόπιν εἰλημμένης ἤδη Συνοδικῆς ἀποφάσεως. Ἀλλὰ καὶ τότε, παρὰ τὸ «τετελεσμένον» σχεδὸν τοῦ πράγματος, ἐζήτησε καὶ πάλιν ἀναβολὴν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βήματος τῆς ζωῆς του. γ) Τὸ 1980 ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνης Μελίτων ἐπανεφέρει τὸ ζήτημα μὲ μορφὴν τῆς ἀμέσου ἀναδείξεώς του ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πρᾶγμα ποῦ θὰ συνεπήγετο τὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς πανεπιστημιακῆς θέσεώς του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐδίστασε καὶ ἔλαβε νέαν ἀναβολὴν. δ) Τέλος, τὸ 1986, ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Σάρδεων Μάξιμος τὸν ἐκάλεσε ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου καὶ παρουσίᾳ τῶν Μητροπολιτῶν νῦν Ἐφέσου (τότε Μύρων) Χρυσοστόμου καὶ Φιλαδελφείας, νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ἔθεσε ἐκ νέου τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς του. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ τιμώμενος κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας, συναισθανόμενος πλέον ὅτι ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεπε τοῦ θέματος νέαν ἀναβολὴν καὶ ὑπακούων εἰς τὴν πολλοστὴν κλήσιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς φωνὴν Θεοῦ, ἐδέχθη τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, μὲ τὴν παράκλησιν ὅμως νὰ συνεχίσῃ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴν δραστηριότητά του ἐπὶ τινα χρόνον.

Πράγματι, ἐντὸς μᾶς ἑβδομάδος ἔγινεν ἡ χειροτονία του, «ἀθρόον» εἰς διάκονον, πρεσβύτερον καὶ Μητροπολίτην Περγάμου, εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παρουσίᾳ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Δημητρίου, ὁ ὁποῖος δικαιολογῶν τὸ «ἀθρόον» τῆς ἀναδείξεώς του, κατὰ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἐκλογῆς του εἶπε μεταξύ ἄλλων τὰς ἀκολουθούς φράσεις: «...ἐκφράζομεν τὴν ἣν ἔχομεν βαθεῖαν πεποιθήσιν ὅτι μέλλεις, ἵνα τιμήσῃς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καὶ ἐπίζηλον ἀξίωμα, ὅπερ ἀθρόον ἔλαβες παρὰ τῆς Ἐκκλησίας... Περὶ τούτου ἐγγυῶνται τὰ περικοσμοῦντά σε πολλὰ προσόντα καὶ ἐφόδια, δι' ὧν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εὐσυνειδήτως καὶ λίαν ἀποδοτικῶς ὡς λαϊκὸς θεολόγος διηκόνησας αὐτῇ ἀπὸ διαφόρων θέσεων καὶ ὑπευθύνων ἀποστολῶν καὶ χάρις εἰς τὰ ὁποῖα ἀπέκτησας φήμην διακεκριμένου συγχρόνου θεολόγου, διδόντος πολύτιμον μαρτυρίαν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τε ὑψηλῶν βημάτων καὶ Πανεπιστημιακῶν ἐδρῶν καὶ διαφόρων συγγραμμάτων σου...». Παρομοίως ἐκφράσας ἐχρησιμοποίησε καὶ εἰς τὴν γραπτὴν προσφώνησίν του κατὰ τὴν χειροτονίαν του ὡς Μητροπολίτου, τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς τὸ 1986 τὰς ὁποίας, ἐλλείψει χρόνου δὲν παραθέτομεν.

Ἀπηχήσεις ἐκ τῆς ἐκλογῆς του εἰς Ἀρχιερέα: Ἡ ἐκλογή καὶ χειροτονία του ὡς Μητροπολίτου Περγάμου εἶχε τόσον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅσον καὶ διεθνῶς ἐξαιρετικῶς θετικὴν ἀπήχησιν· ἐπανειλημμένως ἐγράφησαν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ μὴ, περιοδικὸν καὶ ἡμερήσιον τύπον εὐφημα σχόλια διὰ τὴν χειροτονίαν του, ὅπως ὅτι δηλ. αὐτὴ ἀπετέλεσε «σταθμὸν στὰ χρονικά τῆς ἐξελίξεως τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ κλήρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Διότι ὁ νέος Μητροπολίτης Περγάμου εἶναι ἀνεγνωρισμένος ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους –ἂν ὄχι ὁ κορυφαῖος– θεολόγους τοῦ κόσμου, στὸν ἄνωρο τῆς Ὁρθοδοξίας» (Σπ. Ἀλεξίου «Καθημερινή 22 Ἰουνίου 1986»).

Στοιχεῖα ἐνδεικτικὰ τῆς δραστηριότητος τοῦ Μητροπολίτου Περγάμου σχετιζόμενα τόσον μὲ τὴν καλλιέργειαν ὅσον καὶ τὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας διεθνῶς εἶναι μεταξύ τῶν ἄλλων, μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα. Ὅλα ὅμως ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν ιδιότητά του ὡς συστηματικοῦ θεολόγου.

Ἡ ιδιότης του ὡς Μητροπολίτου πλέον τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, χωρὶς νὰ μειώσῃ οὐσιαστικῶς τὴν ἀκαδημαϊκὴν δραστηριότητά του, προσέθεσε νέας ἠύξημένας εὐθύνas ἐκκλησιαστικῆς φύσεως, συνδεόμενας ὁπωσδήποτε μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν ιδιότητά του.

Οὕτως, ἡ μὲν ιδιότητά του ὡς θεολόγου ἐξυπηρετεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δραστηριότητα, ἐνῶ οἱ ἐκκλησιαστικὲς δραστηριότητές του συντελοῦν, πέραν τῆς ὁποιασδήποτε προσφορᾶς του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν περαιτέρω θεωρητικὴν ἐμβάνθυνσιν καὶ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐρεύνης του ὡς συστηματικοῦ θεολόγου.

Ἡ χρησιμοποίησίς του ὡς θεολογικοῦ συμβούλου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι συνεχῆς καὶ παράλληλος πρὸς τὰς θεολογικὰς δραστηριότητάς του. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τοῦ ἔχει ἀναθέσει πολλὰς σημαντικὰς θέσεις καὶ ἀποστολὰς διεκκλησιαστικῆς φύσεως ὅπως εἶναι:

α) Ἡ *Προεδρία* τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπισήμου θεολογικοῦ Διαλόγου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν (1988), μετὰ σκοπὸν τὴν κατάστρωσιν σχεδίου θεολογικῶν μελετῶν τῆς ἐπιτροπῆς, σχετικῶς μετὰ τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησιολογίας, τῆς Χριστολογίας καὶ τῆς Πνευματολογίας.

β) Ἡ *Ἐκπροσώπηση* τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν διεθνῆ ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

γ) Ἡ *Προεδρία* τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος (1990-91) μετὰ ἐπικεφαλῆς ἐπισήμους ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπίπεδον ἀρχιερέων καὶ καθηγητῶν καὶ παρατηρητῶν ξένων Ἐκκλησιῶν (Βατικανοῦ, Π. Σ. Ε., Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν κ.ἄ.) καὶ Διεθνεῖς Ὁργανισμοὺς (Ἡνωμένα Ἔθνη, Παγκόσμιον Ἴδρυμα διὰ τὴν φύσιν κ.ἄ.)· σχετικὴ μελέτη του «Ὁρθοδοξία καὶ τὸ Οἰκολογικὸ πρόβλημα».

δ) Ἡ *Προεδρία* τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνάξεως τῶν προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, (Φανάρι, Κυριακὴν Ὁρθοδοξίας 1992). Ἔργον δυσχερέστατον καὶ ἐξόχως ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Συνάξεως ὡς καὶ ἱστορικῆς σημασίας ἀπὸ πρακτικῆς καὶ θεολογικῆς ἀπόψεως.

ε) *Κύριος Ὁμιλητής*, εἰς τὴν Σύνοδον τῶν Ἀγγλικανῶν Ἐπισκόπων τοῦ Lambeth (1988), συγκαλουμένην ἀνά δεκαετίαν μετὰ εὐρύτητα εὐμενῆ καὶ θετικὰ σχόλια εἰς τὸν ἀγγλικὸν ἡμερησίον τύπον.

στ) *Θεολογικὸς σύμβουλος* τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ *προσωπικὸς ἀπεσταλμένος* τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διὰ διάφορα ὑψίστης σημασίας ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

ζ) *Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου* Ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριαρχείου εις Ἀθήνας (2000).

Ἄλλαι διακρίσεις:

η) Τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (1993).

θ) Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (2001) καὶ

ι) Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (2002).

Διεθνῆς Ἀναγνώρισις: Ἡ διεθνῆς ἀναγνώρισις τοῦ ἁγίου Περγάμου ὡς Ὁρθοδόξου Συστηματικοῦ Θεολόγου μαρτυρεῖται, ἐκτὸς τῶν πολλῶν διακρίσεων καὶ εὐμενῶν δημοσιευμάτων διὰ τὴν προσωπικότητά του, καὶ ἀπό:

α) τὴν σύνταξιν *δεκάδων διδακτορικῶν διατριβῶν*, δημοσιευμένων ἤδη καὶ ἀναφερομένων εἰς τὸ συγγραφικὸν ἔργον του ἀπὸ μεγάλα πανεπιστήμια τοῦ κόσμου, ὅπως τῆς Σορβόννης (2), Ρώμης (2), Ὁξφόρδης, Ἐδμβούργου, Louvain, Λονδίνου, Σικάγου, Βοστώνης, Τυβίγγης κ.λπ.

β) Ἐπίσης, θὰ πρέπει νὰ μνημονευθοῦν καὶ δεκάδες Ἀναφοραὶ καὶ εἰδικαὶ Μελέται ἐπὶ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου του, ἀφιερωμένες ἐκτενῶς εἰς μέρη - κεφάλαια ἢ παραγράφους τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου του.

γ) Ὁ ἴδιος κατὰ τὴν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν, ἰδίως εἰς Μ. Βρεταννίαν, διετέλεσε κατ' ἐπανάληψιν ἐξωτερικὸς ἐξεταστὴς ὑποψηφίων διδασκτῶρων, ἐκτὸς τοῦ ἰδικοῦ του πανεπιστημίου καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα.

Τὸ Συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Μητροπολίτου Περγάμου: Τοῦτο εἶναι τεράστιον. Εἶναι συγγραφεὺς πολυαριθμῶν ἐπιστημονικῶν, θεολογικῶν καὶ μὴ, μελετῶν καὶ βιβλίων καὶ μάλιστα εἰς πολλὰς γλώσσας. Ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν καὶ μόνον θὰ ἀπῆται χρόνον πολύν, ὁ ὁποῖος δυστυχῶς δὲν μᾶς παραχωρεῖται. Ἀλλὰ ἡ ἀναφορὰ καὶ μόνον τοῦ καταλόγου τῶν τίτλων ἄνω τῶν δέκα δεκάδων περίπου ἐπιστημονικῶν ἔργων του, ἀνερχομένου εἰς 17 περίπου σελίδας, ὡς καὶ ἡ σύντομος ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τῶν κυριωτέρων μόνον ἕξ αὐτῶν, ἀνερχομένων εἰς περισσοτέρας τῶν τριάκοντα σελίδων, μαρτυρεῖ τὸ πολυἀριθμον τούτων.

Πάντως, τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ ἁγίου Περγάμου διακρίνεται ἀπὸ ἐπιστημονικὴν πληρότητα - ἐγκυρότητα καὶ ἐρευνητικὴν πρωτοτυπίαν. Εἰς τὰ πλεονεκτήματά του ἀνήκουν ἡ ἐμπεριστατωμένη γνῶσις τῶν πηγῶν εἰς τὰς ὁποίας πάντοτε καταφεύγει καὶ ἐκ τῶν ὁποίων μονίμως ἀντλεῖ, ὡς καὶ ἡ κατανόησις εἰς βάθος τῆς ἱστορικῆς ἀναδύσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν διαπραγματευομένων θεμάτων. Θεμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι τελείως ἀπηλλαγμένα ἀπὸ γενικευτικὰς ἀσαφεῖ-

ας καὶ διὰ τὰ ὅποια ὁ συγγραφεὺς ἐπιμένει, μὲ ὄλην τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν σοβαρότητα καὶ κατὰ τρόπον ἐξαντλητικόν, εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ συγκεκρωμένου. Κινούμενος εἰς τὴν περιοχὴν τῶν θεολογικῶν θεμάτων μὲ ὑπευθυνότητα μαρτυρεῖ τὴν πραγματικὴν γνῶσιν καὶ ἀκριβῆ χρῆσιν τῶν θεολογικῶν ἐννοιῶν καὶ ὄρων.

Ἐκ τῆς μεθοδολογικῆς πλευρᾶς τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ χαρακτηρίζεται διὰ τὴν ποιότητά του τόσον τὴν ἱστορικὴν ὅσον καὶ τὴν ποιητικὴν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύπτουν ἀβιάστως ὀρθὰ θεολογικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὰ συμπεράσματα καὶ νὰ ὀδηγοῦνται εἰς μίαν φυσιολογικὴν κατάληξιν μᾶς συνεποῦς ἀναλυτικῆς ἅμα καὶ συνθετικῆς πορείας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου, καθηγητὴς Πανεπιστημίων καὶ Ἀκαδημαϊκός, διὰ τῶν πολλαπλῶν ἀκαδημαϊκῶν ιδιοτήτων του καὶ ἐκκλησιαστικῶν θέσεών του εἰς τὸν διεθνή θεολογικὸν - ἐκκλησιαστικὸν χώρον προωθεῖ μὲ σύνεσιν καὶ τόλμην μίαν προσπάθειαν διαλεκτικῆς ἀντιπαραθέσεως τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν καὶ ἀναδεικνύει τὰς οἰκουμενικὰς διαστάσεις αὐτῆς ἀλλὰ παραλλήλως προβάλλει καὶ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν στάσιν ζωῆς. Ἀναδεικνύει τὰς ἐσωτερικὰς ἀξίας τῆς ἑλληνορθοδόξου θεολογίας καὶ χριστιανικῆς ζωῆς καὶ διὰ τοῦτο, θὰ παρακαλέσω, νὰ μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸ ἔργον του ὡς ἔργον ὑπερεθνικῶν καὶ οἰκουμενικῶν διαστάσεων.

Ἐν κατακλείδι. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας ἀνεδείχθη εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐξέχουσας θεολογικὰς μορφὰς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐντυπωσιακὴν πράγματι ἀπήχησιν τοῦ σπουδαίου συγγραφικοῦ του ἔργου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρόθυμον συμβολὴν του εἰς τὴν θεολογικὴν ὑποστήριξιν τῶν διορθοδόξων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων μέσα στὰ πλαίσια τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως διὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν ἢ καὶ εἰς τοὺς διμερεῖς θεολογικοὺς διαλόγους τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον. Οἱ δύο αὐτὲς σημαντικὲς προοπτικὲς τῆς θεολογικῆς του παρουσίας καίτοι ἔχουν διαφορετικούς τοὺς σκοποὺς ἢ τὰς ἐπιδιώξεις τους, ἀναπτύσσονται ὡς ἀλληλοπεριχωρούμενες λειτουργίαι τῆς θεολογικῆς του θεωρίας, οἱ ὅποιες ἀποκτοῦν τὴν ἰδιαιτερότητά τους ἀπὸ τοὺς ὑπηρετούμενους εἰς κάθε ζήτημα καὶ καθιερωμένους ἀπὸ τὴν μακροαίωνα ὀρθόδοξον παράδοσιν σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ καθαρὸς ἐκκλησιοκεντρικὸς χαρακτήρας τοῦ θεολογικοῦ ἔργου

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου ἀξιοποιήθηκε εὐρύτερα μὲ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν του εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον διὰ τὴν ἐνότητα τῶν χριστιανῶν καὶ εὖρε δικαίως μεγάλην ἀπήχησιν ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους θεολόγους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς θεολόγους τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν. Ἀνεγνωρίσθη εὐρύτερα ὅτι οἱ ἐκκλησιολογικῆς θέσεις του, ἔστω καὶ ἂν δὲν συμφωνοῦν ἢ ἀντιτίθενται πρὸς τὰς ὁμολογιακὰς θεολογικὰς του παραδόσεις, ἀποτελοῦν μίαν συγκροτημένην καὶ ἄριστα θεμελιωμένην ὀρθόδοξον πρότασιν ὄχι μόνον διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῆς φύσεως ἢ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν προσέγγισιν τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ὀρθοδοξίας μὲ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν δικαίως κατατάσσεται μεταξὺ τῶν κορυφαίων συγχρόνων θεολόγων καὶ δικαίως σήμερον τιμᾶται διὰ τὴν σημαντικὴν προσφορὰν του εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν. Ἀκέραιος, ἀμερόληπτος, ἀντικειμενικὸς «πάσης θωπείας καὶ κολακείας κρείττων τὴν ψυχὴν ἔχων», κατὰ Γρηγόριον Θεολόγον.